การพัฒนาหน่วยย่อยเอกในบทเพลงกลอลิโอซาของยาซูฮิเดะ อิโตะ

THE DEVELOPMENT OF THE MOTIF IN “GLORIOSA” BY YASUHIDE ITO

เศรษฐวุฒิ ปัญญวัตวงค์*

SEDTHAVUT PANYAWATWONG

บทคัดย่อ

การศึกษาการพัฒนาหน่วยย่อยเอก (โมทีฟ) ในบทเพลงกลอลิโอซาของยาซูฮิเดะ อิโตะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้โมทีฟในบทเพลงกลอลิโอซาของยาซูฮิเดะ อิโตะ ผลการศึกษาพบว่า เพลงนี้มีเอกลักษณ์ความเป็นชาติญี่ปุ่นอย่างชัดเจน มีสังคีตลักษณ์ที่เป็นแบบแผนดนตรีตะวันตก แต่ผสมผสานเข้ากับความเป็นดนตรีตะวันออกได้อย่างลงตัว บทเพลงกลอลิโอซาของยาซูฮิเดะ อิโตะ แบ่งออกเป็น 3 ท่อน นำเสนอบทเพลงผ่านการใช้ทำนองเพลงสวดเกรกอเรียนมาเป็นทำนองหลักและกุญแจเสียงของบทเพลง นอกเหนือจากนั้นบทเพลงยังใช้ทำนองพื้นบ้านสร้างเป็นโมทีฟหลักของบทเพลงและพัฒนาใช้ตลอดทั้ง 3 ท่อน โดยโมทีฟเกิดขึ้นในจังหวะอ่อน (Weak beat) ในลักษณะโน้ตเขบ็ตหนึ่งชั้นหรือบางครั้งในเขบ็ตสองชั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาของโมทีฟในแต่ละที่ โมทีฟถูกพัฒนาต่อจนเป็นทำนองเพลง โดยโมทีฟหรือทำนองเพลงนี้ถูกนำเสนออย่างเป็นประจำตลอดทั้ง 3 ท่อน จนทำให้บทเพลงมีเอกภาพ สามารถฟังและจดจำได้ ตัวโมทีฟและทำนองหลักได้โดยง่าย จนทำนองเพลงกลายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ผู้วิจัยจึงได้นำบทเพลงกลอลิโอซาของ ยาซูฮิเดะ อิโตะ มาวิเคราะห์การพัฒนาโมทีฟและการใช้นำเสนอตลอดทั้ง 3 ท่อน ที่ทำให้บทเพลงนี้เป็นที่จดจำ เพื่อศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาโมทีฟของอาจารย์ ยาซูฮิเดะอิโตะ ในบทเพลงกลอลิโอซาเพื่อให้เป็นแนวทางในการประพันธ์ให้แก่นักประพันธ์เพลงชาวไทย ได้ใช้แนวทางของอิโตะ ในการนำทำนองหรือโมทีฟในเพลงไทยมาเป็นวัตถุดิบในการพัฒนาทำนองและสร้างเพลงให้มีเอกภาพและนำเสนอสู่สากล ทั้งนี้ผู้ประพันธ์แต่ละบุคคลอาจพบแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถนำแนวทางการวิเคราะห์ในวิจัยนี้

* วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Roi Et College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

ไปประยุกต์ใช้ในบทเพลงอื่น ๆ ได้อีกด้วย ผู้วิจัยคาดหวังว่าบทความวิชาการฉบับนี้สามารถนำมาซึ่งประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาในอนาคตได้

คำสำคัญ : การวิเคราะห์บทเพลง การพัฒนาหน่วยย่อยเอก กลอลิโอซา

Abstract

This study aimed to analyze the motif development in the song ‘Gloriosa’ by Yasuhide Ito, a famous Japanese composer. The findings disclose that this song vividly presents the nationalistic identity of Japan. There is a well mixture of western and eastern music. The song ‘Gloriosa’ contains three main pieces using Gregorian chant as the main rhythm and melody. It also uses a folk song as a motif covering all three pieces. The motif is a kind of weak beat using eighth note or sometimes sixteenth note depending on the motif development in each piece. Then the motif is developed into melody and presented repeatedly in every piece leading to unity. The song is easily remembered and becomes very popular. Analyzing the motif development of the song ‘Gloriosa’ will provide how Professor Yasuhide Ito developed the motif in his song. The results will provide guidelines for song composers in Thailand to make use of the motif in Thai songs to develop the melody, write good songs with unity, and present them in public. Although each composer may get different guidelines from analysis, they can use the guidelines of analysis to apply in other songs. It is also hoped that this article will be useful for anyone who feels interested in similar studies in the future.

Keywords: Music Analysis, Motif Development, Gloriosa

บทนำ

ยาซูฮิเดะ อิโตะ (Yasuhide Ito) สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยวิจิตรศิลป์และดนตรีแห่งชาติโตเกียว (Tokyo National University of Fine Arts) และวิทยาลัยการดนตรีวิทยาเขตเซนโซกุ (Senzoku Gakuen College) อีกทั้งยังเป็นผู้อำนวยเพลงที่วิทยาลัยคุราชิกิ

ซากุโย (Kurashiki Sakuyou College) และวิทยาลัยดุริยางคศิลป์โซบิ (Tokyo Music and Media Arts Shobi) อิโตะได้เขียนบทประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมขึ้นมาทั้งหมด 51 บท และผลงานได้ถูกนำไปออกแสดงอย่างแพร่หลายทั่วทั้งโลกรวมถึงวงดุริยางค์เครื่องลมโตเกียวโคเซ (Tokyo Kosei Wind Orchestra) และวงดนตรีมหาวิทยาลัยหลายวงในสหรัฐอเมริกา

ยาซูฮิเดะ อิโตะ เป็นที่ยอมรับในด้านการประพันธ์เพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทเพลงที่เป็น Nationalism โดยมีผลงาน เช่น Guru-guru Piano และ Sonata Classical โดยบทเพลงที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกคือบทประพันธ์เพลงเพื่อวงดนตรีเครื่องลมที่มีชื่อว่า Gloriosa เป็นผลงานที่ถูกนำไปจัดแสดงทั่วทั้งทวีปเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา บทประพันธ์นี้ยังใช้หน่วยย่อยเอก (motif) ที่นำมาจากทำนองพื้นบ้านญี่ปุ่นในเมืองนางาซากิและพัฒนาต่อเป็นทำนองหลัก และใช้เป็นใจความสำคัญที่ปรากฏอยู่ตลอดทั้งบทประพันธ์ได้อย่างแยบยล และทำให้บทประพันธ์มีเอกภาพในตัวเองได้ดีส่งผลให้ทำนองพื้นบ้านญี่ปุ่นถูกยกระดับและนำขึ้นสู่สากลได้อย่างน่าชื่นชม ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรนำบทเพลง Gloriosa ของยาซูฮิเดะ อิโตะ มาศึกษาวิธีการใช้และพัฒนาหน่วยย่อยเอก (motif) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลงหรือทำนองพื้นบ้านไทยสู่สากลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์การใช้และพัฒนาหน่วยย่อยเอก (motif) ในบทเพลงกลอลิโอซา (Gloriosa) ของ ยาซูฮิเดะ อิโตะ

กรอบความคิด

บทความฉบับนี้ศึกษาแนวทางการใช้และการพัฒนาหน่วยย่อยเอก (motif) ของบทเพลงกลอลิโอซา (Gloriosa) ของ ยาซูฮิเดะ อิโตะ

นิยามศัพท์

หน่วยย่อยเอก (motif) คือ หน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของทำนองและมีความสำคัญในการผูกเพลงทั้งหมดหรือช่วงใดช่วงหนึ่งของเพลงให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หน่วยทำนองย่อยเอกมักปรากฏอีกเป็นระยะ ในรูปแบบที่เหมือนกันหรือแปรเปลี่ยนไปเล็กน้อย หรืออาจกลับมาอีกเฉพาะลักษณะจังหวะก็ได้ถ้าลักษณะของหน่วยทำนองย่อยเอกนั้นเป็นลักษณะที่น่าสนใจ ซึ่งเรียกว่า หน่วยจังหวะย่อยเอก

การพัฒนาหน่อยเอก คือ ประโยคเพลงมักเริ่มด้วยความคิดเล็ก ๆ ถูกพัฒนาจนมีเนื้อหาสมบูรณ์พอที่จะจบเป็นประโยคได้ เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนามักเป็นเทคนิคที่อาศัยความคิดหลัก เช่น หน่วยทำนองย่อยเอก หน่วยทำนองย่อยรอง บางส่วนของประโยคหรือส่วนใหญ่ของประโยคเป็นพื้นฐานในการพัฒนา เมื่อพัฒนาแล้วจะทำให้ประโยคเดิมนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หรือทำให้เกิดประโยคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับประโยคเดิม หรืออาจทำให้ประโยคนั้นยาวขึ้นเพื่อนำไปสู่ส่วนอื่น ๆ ต่อไป

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาแบ่งเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งวิชาการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) การวิเคราะห์การใช้และการพัฒนาหน่วยย่อยเอก และ 3) สรุปผลและข้อเสนอแนะ แสดงรายละเอียดแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งวิชาการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีความเข้าใจในทำนองของ อาจารย์ณรุทธ์ สุทธจิตต์ ทำนอง คือ การจัดเรียงของเสียงที่แตกต่างกัน ความสั้น ยาวของเสียง โดยทั่วไปจะจัดวางให้น่าฟังและจดจำได้ง่าย ทำนองนั้นมีหลากหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป ทำนองเหมือนการพูด ภาษาดนตรีประกอบทำนองแทนคำพูดของผู้เขียน ทำนองนั้นประกอบไปด้วย

1. จังหวะของทำนอง คือ ความสั้นยาวของระดับเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนอง
2. มิติ คือ มิติของทำนองประกอบไปด้วยสองส่วน คือ ความยาวและความกว้าง

2.1 ความยาว คือ ทำนองบางครั้งอาจสั้น เป็นส่วนมากประกอบกันซึ่งส่วนที่เล็กและสั้นที่สุดเรียก โมทีฟ (motif) บางทำนองอาจยาวเรียก ประโยค (sentence)

2.2 ช่วงกว้าง คือ ระยะระหว่างระดับเสียงต่ำสุดจนถึงเสียงสูงสุดที่ปรากฏในเพลง

3. ช่วงเสียง คือ ทำนองจะอยู่ในช่วงเสียงใดช่วงเสียงหนึ่ง เช่น ช่วงเสียงต่ำ ช่วงเสียงกลาง ช่วงเสียงสูง ซึ่งบางครั้งอาจเกิดการเคลื่อนเสียงไปช่วงเสียงที่แตกต่างกันได้

4. ทิศทางของทำนอง คือ ทำนองอาจเคลื่อนไปหลายทิศทางเช่น ขึ้น ลง หรืออยู่กับที่

ทฤษฎีการวิเคราะห์ทำนองและการพัฒนาหน่วยย่อยเอกโดย ศาสตราจารย์ ดร. ณัชชา พันธุ์เจริญ โดยอาจารย์กล่าวกับทำนองไว้ว่า ประโยคเพลงมักเริ่มด้วยความคิดเล็ก ๆ ถูกพัฒนาจนมีเนื้อหาสมบูรณ์พอที่จะจบเป็นประโยคได้ เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนามักเป็นเทคนิคที่อาศัยความคิดหลัก เช่น หน่วยทำนองย่อยเอก หน่วยทำนองย่อยรอง บางส่วนของประโยคหรือส่วนใหญ่ของประโยคเป็นพื้นฐานในการพัฒนา เมื่อพัฒนาแล้ว

จะทำให้ประโยคเดิมนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หรือทำให้เกิดประโยคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับประโยคเดิม หรืออาจทำให้ประโยคนั้นยาวขึ้นเพื่อนำไปสู่ส่วนอื่น ๆ ต่อไป

ผลงานด้านการประพันธ์ของยาซูฮิเดะ อิโตะ (Yasuhide Ito) เป็นบทบรรเลงดุริยางคนิพนธ์ อิโตะพยายามประพันธ์ผลงานชิ้นนี้เพื่อสะท้อนมุมมองของเขาที่เกี่ยวกับละครเพลง และปรัชญาการผสมผสานของวัฒนธรรมญี่ปุ่นและวัฒนธรรมตะวันตก อิโตะได้วางเป้าหมายในการเขียนผลงานชิ้นนี้ขึ้นมา 3 ข้อ ข้อแรกอิโตะต้องการสร้างความสมดุลของระดับการศึกษาของวงดนตรีที่มีอยู่ในประเทศ ข้อถัดมาความสมดุลระหว่างดนตรีที่สนุกกับการเล่นดนตรีที่มีความลึกของศิลปะผสมอยู่ และข้อสุดท้ายความสมดุลระหว่างประเพณีญี่ปุ่นและสไตล์ตะวันตก สิ่งเหล่านี้เป็นแง่มุมของผลงานการประพันธ์ชิ้นนี้ และต้องการแต่งเพลงในแนวคิดนี้ให้มากขึ้นอีก เพราะนี่คือสิ่งที่อิโตะชื่นชอบที่สุดในบรรดาผลงานของเขาและอยากทำให้ผลงานมีคุณค่าสูงยิ่งขึ้น

ผลงานชิ้นนี้ได้ถูกนำมาใช้แสดงครั้งแรกโดยวงดนตรีซาเซโบะ โดยมี อิวาชิตะ โชจิ (Iwashita Shoji) ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยเพลง และมีรอบปฐมทัศน์โดยองค์กรในปี ค.ศ. 1990 วงดนตรีตั้งประจำการอยู่ที่เมืองซาเซโบะ จังหวัดนางาซากิ ที่อยู่ตรงเกาะทางทิศใต้ของภูมิภาคคิวชู และมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับระบบศักดินา ทำความเข้าใจภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของการทำงานที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในด้านการแสดงตามความตั้งใจของอิโตะ

ผลงานประพันธ์ Gloriosa Symphonic Poem โดย ยาซูฮิเดะ อิโตะ มีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของชาวคริสเตียนในประเทศญี่ปุ่นในยุคสมัยเอโดะที่คอยหลบซ่อนเพื่อสวดมนต์ภาวนาเนื่องจากศาสนาคริสต์ไม่เป็นที่ยอมรับในประเทศญี่ปุ่นในสมัยนั้นหรือที่เรียกว่าการนมัสการที่ซ่อนเร้น อิโตะรู้สึกทึ่งกับประวัติของนางาซากิและเพลงของคริสเตียนที่ซ่อนเร้น หลังจากได้รับการศึกษาเบื้องต้นและตัวเขาได้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ อิโตะเริ่มมองว่านางาซากิเป็นจุดตัดสำคัญสำหรับดนตรียุโรปและญี่ปุ่น

ในช่วงกลางศตวรรษที่สิบหก ดนตรีตะวันตกถูกนำเข้าสู่ประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นโฮงาคุ (Hogaku) ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีตะวันตกเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น หนึ่งในผลงานการประพันธ์สำหรับโคโตะ (Koto) ในบทเพลงโรคูเอน (Rokuen) ที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตกโดยใช้รูปแบบกลุ่มสังคีตลักษณ์การแปร (Variations Form) ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานประพันธ์นี้และในดนตรีแบบแผนของญี่ปุ่นหรือดนตรีดั้งเดิมของวัฒนธรรมญี่ปุ่น (Japanese Traditional Music) ดังนั้นในผลงานการประพันธ์ชิ้นนี้จึงชัดเจนในเรื่องดนตรีแบบแผนของญี่ปุ่นและดนตรีตะวันตก หลังจากเหตุการณ์ที่มีการเนรเทศเหล่าคริสเตียน

เร้นลับ ความเชื่อนั้นได้รับการอนุรักษ์และถูกส่งมอบอย่างเป็นความลับในบริเวณเมืองนางาซากิ (Nagasaki) และเมืองชิมาบาระ (Shimabara) ภูมิภาคคิวชู อีกประการหนึ่งคือการใช้คำภาษาละตินของเพลงสวด เกรกอเรียน (Gregorian Chant) เพลงสวดแนวเดียวของโบสถ์โรมันคาทอลิก ที่ถูกเรียกว่า Japanized ในช่วงเวลา 200 ปี ของการศึกษาบทสวดมนต์ที่ซ่อนเร้นได้มี การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของบทสวด ยกตัวอย่างเช่น การแปลงบทสวดสรรเสริญพระเจ้าจากชื่อ โอราโซ (Orasho) ให้เป็น โอราทรีโอ (Oratio) หรือกุรุริโยซา (Gururiyoza) ให้เป็น กลอลิโอซา Gloriosa สิ่งเหล่านี้คือคีตลักษณ์พื้นฐานของเพลง Gloriosa

อิโตะได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานที่เขาเลือกมาใช้ในงานประพันธ์ของเขาโดยรวมและโดยเฉพาะในท่อนแรก ไว้ว่า

“แม้ว่าบทบรรเลงดุริยางคนิพนธ์ (Symphonic Poem) เป็นคำบรรยายของผลงานชิ้นนี้ ความชัดเจนในด้านโครงสร้างบทบรรเลงดุริยางค์ (Symphony) ในสามท่อนเพลงค่อนข้างมากกว่าที่จะเป็นบทบบรรเลงดุริยางคนิพนธ์ ในท่อนแรกของบทประพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับทางแปร (Variations) 13 รูปแบบ ของเพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า (Hymn) ที่อาจนำมาสู่ประเทศญี่ปุ่นในเวลานั้นโดยคณะผู้สอนศาสนา (Missionaries) เนื่องจากได้มีข้อห้ามอย่างเคร่งครัดต่อศาสนาคริสต์ ทำนองและเนื้อร้องจึงถูกปลอมแปลงอย่างเจตนา อาจมีหลายครั้งในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ดังนั้นผมจึงคิดตัดสินใจใช้บทเพลงแปรทำนอง (Chaconne) ในรูปแบบกลุ่มสังคีตลักษณ์การแปร (Variation Form) ผมถูกขอให้แต่งเพลงโดยใช้องค์ประกอบจากดนตรีพื้นบ้านในซาเซโบะ (Sasebo) และนางาซากิ (Nagasaki) ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรมยุโรปที่เกี่ยวข้องกับคริสเตียนเร้นลับและดนตรียุโรป ได้รับความนิยมตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ยุคสมัยเมจิ เพราะว่าผมค่อย ๆ เพิ่มความสนใจในเรื่องนี้ สไตล์การประพันธ์เพลงจึงมีส่วนผสมระหว่างความเป็นดนตรียุโรปและดนตรีญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก” (Ito, 1995)

บทเพลง Gloriosa ได้นำทำนองจากเพลงสวดเกรกอเรียน (Gregorian chant) และทำนองดนตรีพื้นบ้านเข้ามาเป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์ โดยทำนองนั้นจะมาเป็นกลุ่มคำและเน้นกลุ่มโน้ตเป็นประโยคคำคล้ายกับการสวดหรือการร้องเพลงสวด คำแรกของกลุ่มคำหรือทำนองที่ถูกประพันธ์นั้นจะมีความกระชับและเน้นเสียงหรือให้ความสำคัญกับโน้ตที่เริ่มประโยคเสมอ เห็นได้ว่าโน้ตที่เป็นวัตถุดิบสำคัญนั้นเริ่มด้วยโน้ตตัวดำหรือโน้ตเขบ็ตหนึ่งชั้นในจังหวะเบา (Pick up) หรือแม้แต่ในจังหวะปกติและส่งต่อไปโน้ตตัวต่อไปเสมอ และนี่คือโมทีฟหรือหน่วยย่อยเอกของบทประพันธ์ (Motif)

2. การวิเคราะห์การใช้และการพัฒนาหน่วยย่อยเอก

การวิเคราะห์การใช้และการพัฒนาหน่วยย่อยเอก (motif) ในบทเพลง กลอลิโอซา (Gloriosa) ของ ยาซูฮิเดะ อิโตะ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกท่อนที่เป็นเพลงสวดและดนตรีพื้นบ้านในบทเพลงที่มีความสำคัญและชัดเจนในแง่ของการใช้โมทีฟและพัฒนาโมทีฟอย่างคุ้มค่าและมีเอกภาพชัดเจน นำมาวิเคราะห์ทั้ง 3 ท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 Oratio เป็นเพลงสวดเกรกอเรียน (Gregorian Chant) ฉะนั้นในท่อนนี้จึงได้ทำนองของเพลงสวดเข้ามาเป็นหน่วยย่อยเอก (Motif) หลักของบทเพลง เห็นได้ชัดว่าการเล่นมีความพยายามเลียนแบบเสียงระฆังของโบสถ์ จะเห็นได้ว่าทำนองถูกเริ่มในลักษณะจังหวะเบาที่เริ่มตอนต้นของประโยคเพลงที่มีความสำคัญและถูกพัฒนาไปตลอดบทเพลง
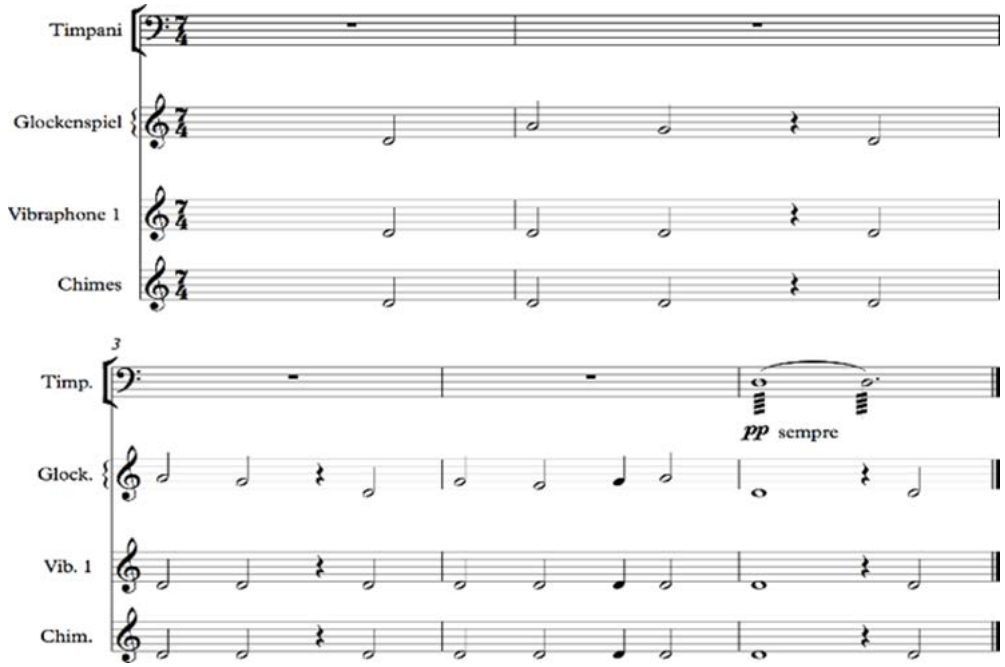
ภาพที่ 1 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 1-5 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Oratio
ที่มา : ผู้วิจัย

บทเพลงนำเข้าสู่ทำนองหลักที่สอง โดยทำนองนี้ใช้เพลงสวดเกรกอเรียน ขับร้องโดยผู้เล่นในวงดนตรีเป็นภาษาละติน ทำนองใช้โมดโดเรียนในการดำเนินทำนอง เป็นทำนองที่ถูกพัฒนาและนำมาเล่นซ้ำไปตลอดทั้งบทเพลง ในท้ายของประโยคทำนองในแต่ละวรรคมีเครื่องหมายหยุดจังหวะ (Fermata) ที่ถูกระบุไว้ตรงตัวโน้ตตัวสุดท้ายของแต่ละประโยคเพื่อแบ่งแยกประโยคคำอย่างชัดเจน คล้ายคลึงกับรูปแบบการพูดการสวดของนักบวช

โดยเนื้อร้องมีดังนี้ :

O gloriosa Domina	โอ้ เหล่าทวยเทพที่อยู่บนสรวงสวรรค์
Excelsa super sidera.	ผู้อยู่เหนือราตรีดวงดาวนับพันอันสุกสกาว
Qui te creavit provide	ชุบเลี้ยงเราด้วยน้ำนมอันศักดิ์สิทธิ์
Lactasti sacro ubere.	พระผู้สร้าง เจ้าผู้อยู่สูงสุด
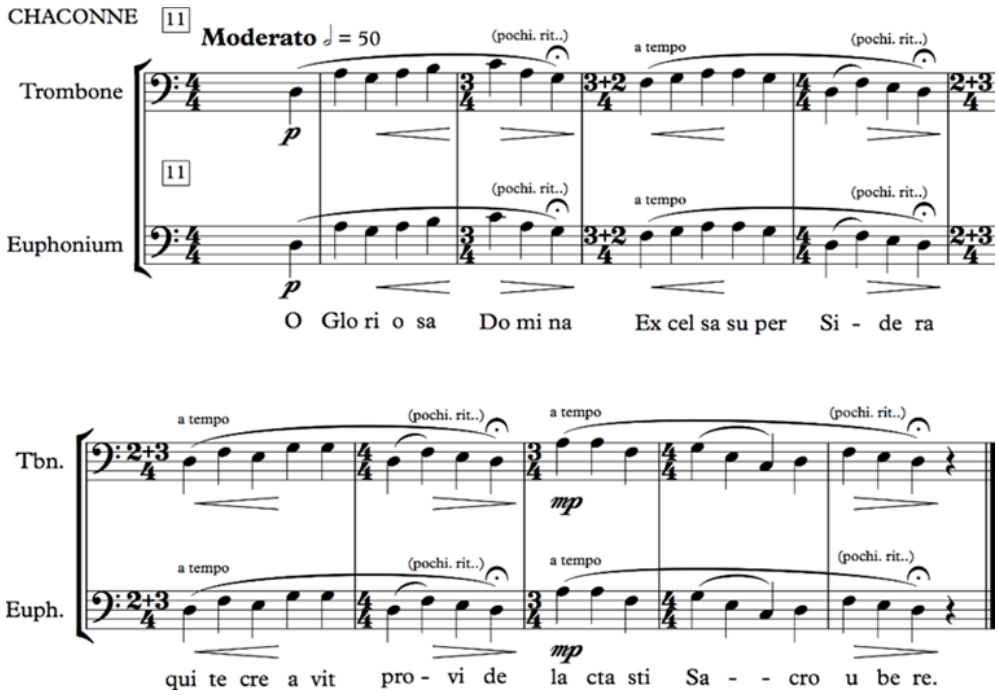
ภาพที่ 2 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 11–20 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Oratio
ที่มา : ผู้วิจัย

นอกจากทำนองจากบทสวดเกรกอเรียน (Gregorian Chant) แล้วโมทีฟที่สำคัญของบทเพลงจะถูกเฉลยในตอนต้น

ท่อนที่ 2 โดยทำนองนั้นเป็นการผสมผสานของเพลงสวดเกรกอเรียน (Gregorian Chant) ที่เต็มไปด้วยไปด้วยองค์ประกอบของญี่ปุ่น ทำนองหลักถูกนำมาจากเพลงของซานฮวน (San Juan No Uta) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นเพลงพื้นบ้านเพื่อใช้ในการรำลึกถึงเหล่าคริสเตียนเร้นลับที่อาศัยอยู่ในคิวชู รวมถึงบาทหลวงที่มีชื่อว่าซานฮวนที่ถูกฆ่าในปี ค.ศ. 1622-1623 มีพยานมากมายที่นากาโนะ ชิมะ (Nakano Shima) หรือเรียกอีกชื่อว่าเกาะซานฮวน (San Juan Island) ทำนองถูกนำเสนอด้วยขลุ่ยญี่ปุ่นหรือขลุ่ยมังกร (Ryuteki)

โดยทำนองใช้โน้ตตัวน้อยในการเล่นโมทีฟ สังเกตได้จากโน้ตตัวน้อยซึ่งเป็นทำนองพื้นบ้านถูกพัฒนาเป็นโน้ตเขบ็ตหนึ่งชั้นและกลายเป็นโมทีฟที่ปรากฏอยู่ตลอดทั้งบทเพลง แสดงให้เห็นถึงการรักษาไว้ซึ่งวัตถุดิบหลักของบทเพลงและการเล่นในรูปแบบกลุ่มคำขนาดสั้น
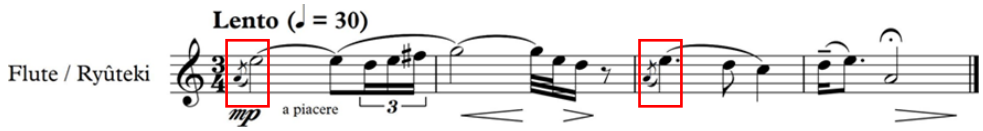
ภาพที่ 3 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 34–35 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Oratio
ที่มา : ผู้วิจัย

ในท่อนที่ 1 แสดงให้เห็นการใช้โมทีฟอย่างคุ้มค่า โดยในห้องที่ 34 เป็นการพัฒนาทำนองครั้งสำคัญโดยอิโตะได้ใช้ชื่อว่า การประโคมของหน่วยย่อย (Fanfare Motif) หรือเป็นการนำบทสวดมาพัฒนาบรรเลงในลักษณะแตรเดี่ยวและถูกนำไปจัดวางไว้ในจังหวะขัดเพื่อสร้างความแปลกใจและสื่อถึงการถูกคุกคามของชาวคริสเตียนจากเหล่าทหาร ทำนองถูกเล่นในเครื่องทรัมเป็ต (Trumpet) และทำนองนี้ถูกนำไปใช้ในเครื่องต่าง ๆ ตลอดทั้งบทเพลง และบ่อยครั้งจะถูกพัฒนาให้เล่นในโน้ตนอกคอร์ดหรือเสียงที่กระด้าง และส่งเข้าสู่โน้ตในคอร์ดเดิมในส่วนนี้ อิโตะได้กล่าวว่าเป็น “Danger Motif” แสดงถึงวัตถุดิบที่ถูกพัฒนาขึ้นและใช้อยู่ตลอดทั้งบทเพลง
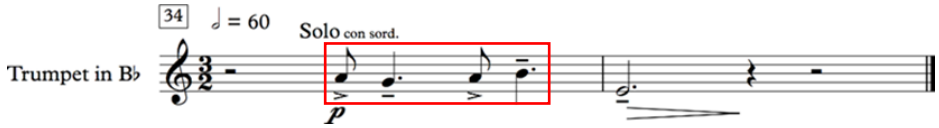
ภาพที่ 4 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 34–35 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Oratio
ที่มา : ผู้วิจัย

และตัวโมทีฟยังปรากฏอยู่ตลอดในช่วงต่อมา เพื่อย้ำให้ผู้ฟังจดจำ ทำนองนี้ไว้ในหูเพื่อสร้างเอกภาพให้กับบทเพลง เมื่อมีทำนองนี้หรือทำนองที่คล้ายคลึงวนกลับมาอีกครั้งทำให้ผู้ฟังจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น
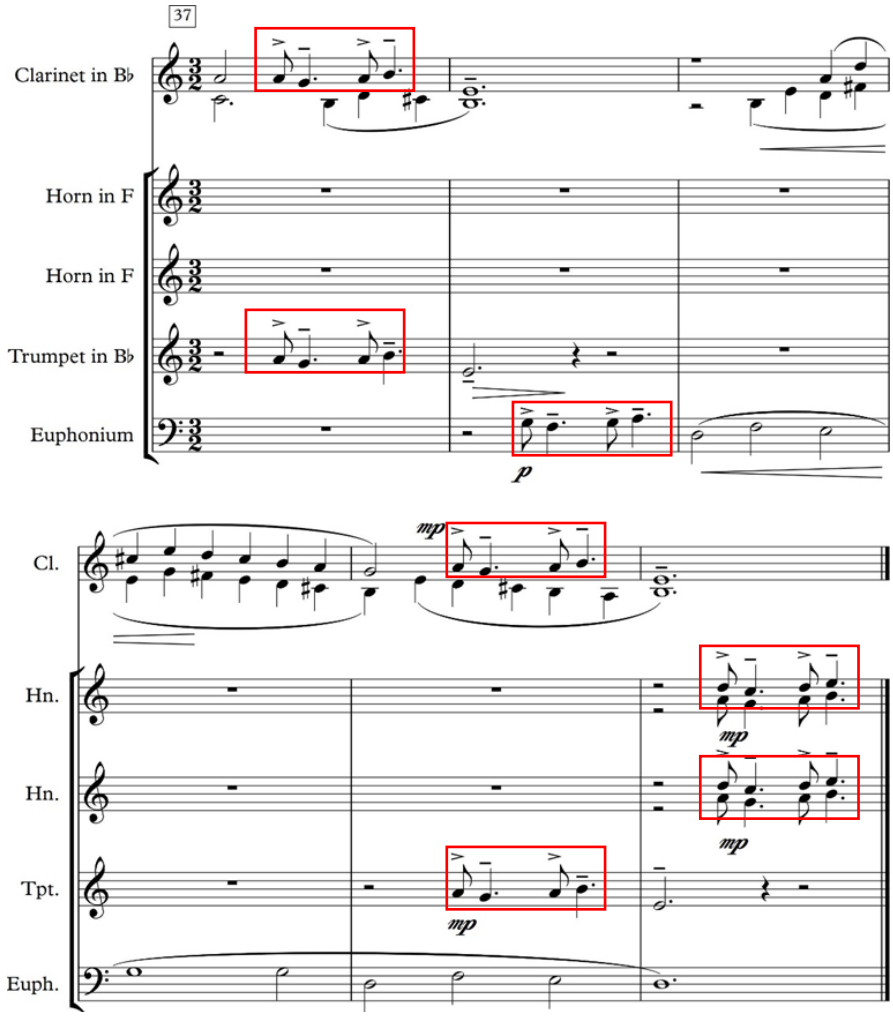
ภาพที่ 5 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 37-42 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Oratio

ที่มา : ผู้วิจัย

เข้าสู่ท่อนที่ 2 อีกครั้งในห้องที่ 35 เป็นการนำเสนอทำนองหลักอย่างมีพลังมาก โดยใช้ฮอร์นเป็นผู้นำเสนอทำนอง โดยองค์ประกอบของทำนองหลัก สร้างขึ้นเพื่อการเล่นอัตราจังหวะลัก (Rubato) เพื่อให้ง่ายต่อการเล่นให้เหมือนกับขลุ่ยมังกร (Ryuteki) ที่เล่นมาตอนต้น ทำนองยังคงดำเนินเล่นในลักษณะเป็นกลุ่มคำสั้น และให้ความสำคัญกับโน้ตตัวแรกเป็นหลัก
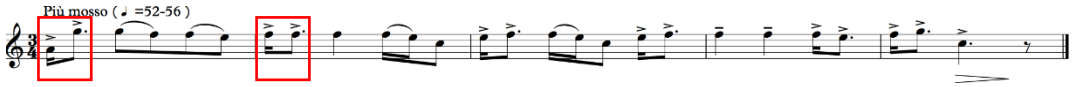
ภาพที่ 6 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 35-39 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Cantus

ที่มา : ผู้วิจัย

ในห้องที่ 60 ทำนองถูกนำไปเล่นในเครื่องดนตรีที่มากขึ้น ทำให้ผู้เล่นทุกคนต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน และในกรอบสี่เหลี่ยม อิโตะ ได้มีการเน้นย้ำของทำนองหลักของบทเพลง โดยนำ “Danger Motif” วัตถุดิบหลักจากท่อนที่ 1 นำมาย้ำให้เห็นอยู่เสมอ
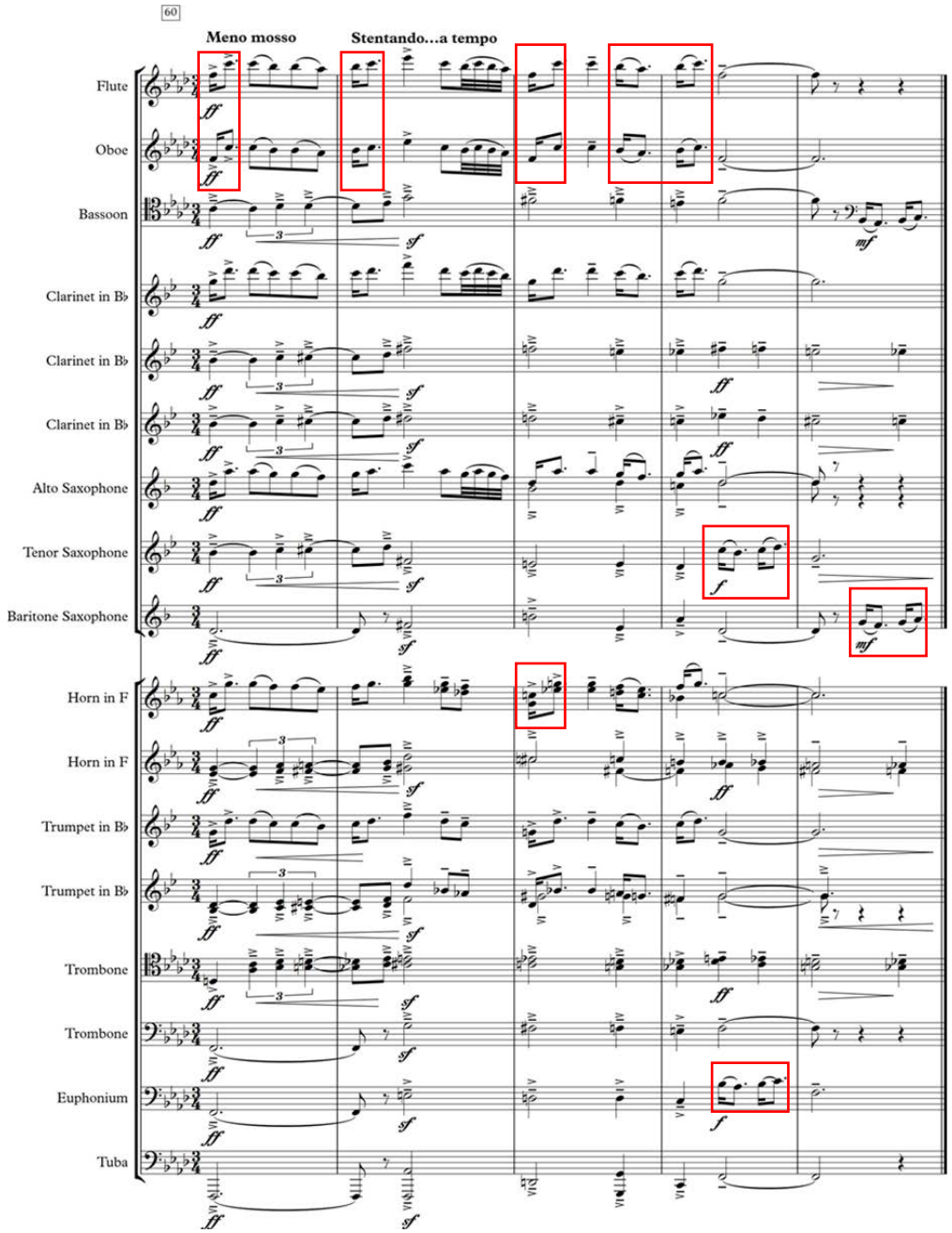
ภาพที่ 7 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 60-64 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Cantus

ที่มา : ผู้วิจัย

ท่อนที่ 3 ในห้องที่ 11 อิโตะได้นำทำนองพื้นบ้านมาพัฒนาร่วมกับวัตถุดิบจากท่อนที่ 1 ในกรอบสี่เหลี่ยมตัวอย่างที่ 14 โดยใช้จังหวะเบาเป็นเขบ็ตหนึ่งชั้นในการเริ่มต้นทำนองนำเสนอด้วยทรอมโบน (Trombones) กลุ่มเครื่องลมไม้เสียงสูง (High Woodwinds) และเล่นทับซ้อนกันมากขึ้นโดยทรัมเป็ต (Trumpet) ฮอร์น (Horn) จากห้องที่ 11 และห้องที่ 35 อิโตะได้เพิ่มเครื่องตีแทมแทม (Tam Tam) และให้เล่นในลักษณะการตีเครื่องดนตรีไทโกะเครื่องดนตรีญี่ปุ่น อิโตะกล่าวว่า ท่อนนี้สื่อถึงสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างชาวคริสเตียนและเหล่าทหาร เป็นช่วงเวลาที่คนญี่ปุ่นทำสงครามกันมากที่สุด เป็นการเปรียบเทียบกับการเผชิญหน้าระหว่างนักรบซามูไรและชาวคริสเตียน
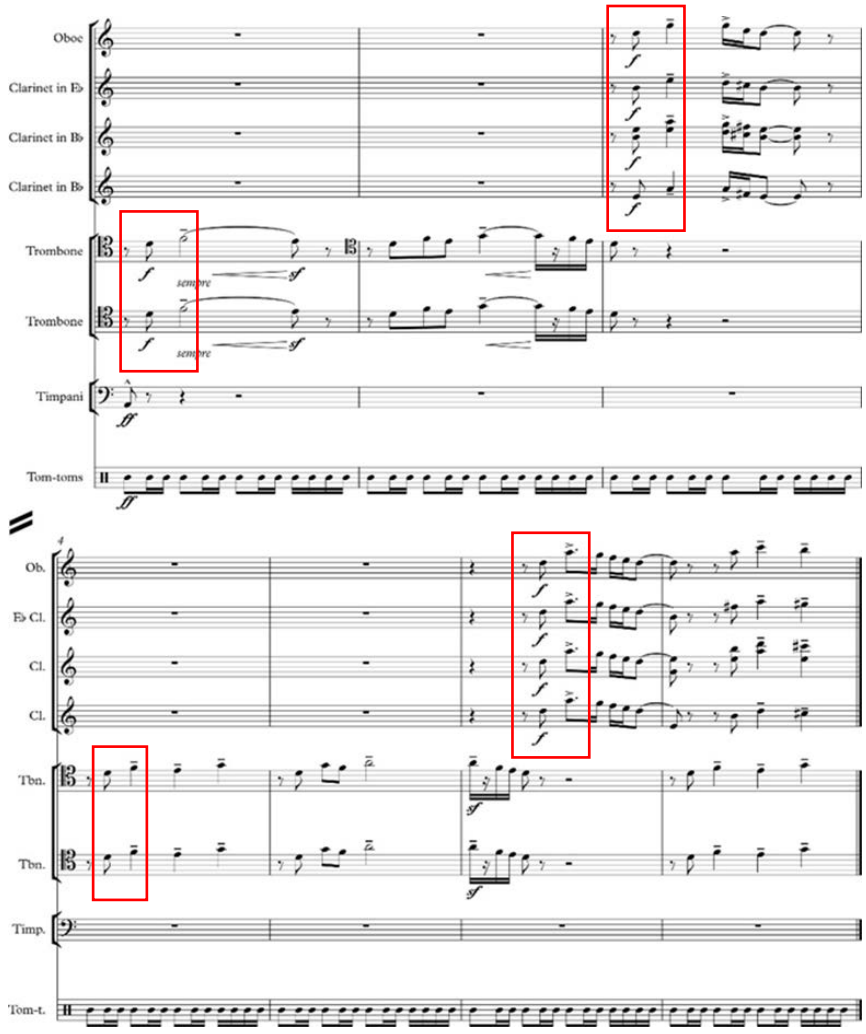
ภาพที่ 8 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 11-17 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Dies Festus
ที่มา : ผู้วิจัย
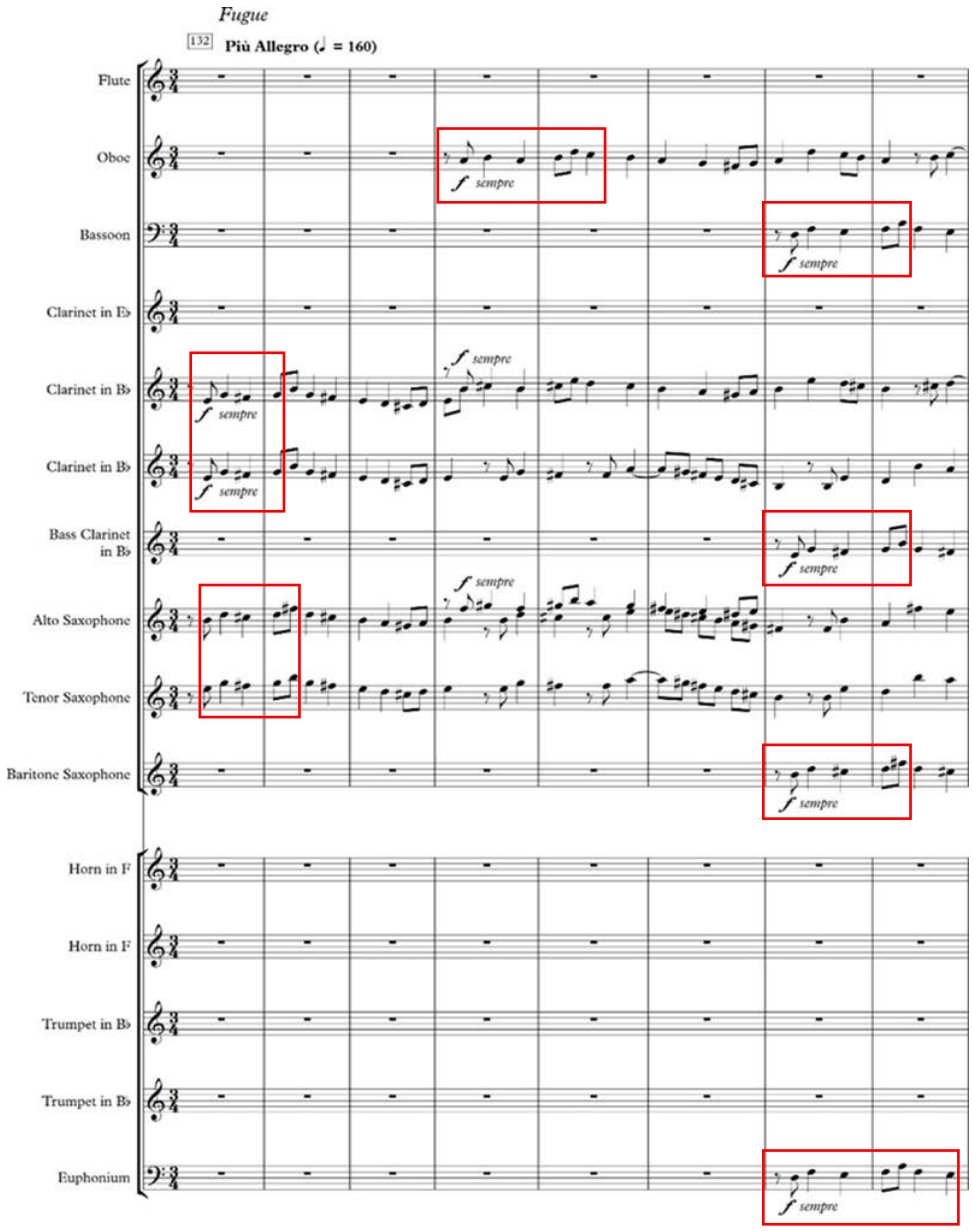
ภาพที่ 9 ภาพตัวอย่างโน้ต ห้องที่ 132-139 Gloriosa Symphonic Poem ท่อน Dies Festus
ที่มา : ผู้วิจัย

อิโตะได้นำทำนองหลักจากท่อนต่าง ๆ กลับมานำเสนออีกครั้งตลอดทั้งท่อนที่ 3 เพื่อสื่อถึงเหล่าชาวคริสเตียนทั้งหลายที่ต้องต่อสู้และเสียชีวิตลง ในห้องที่ 132 เป็นช่วงส่งที่นำไปสู่ช่วงสุดท้ายของบทเพลง อิโตะได้ใช้บทเพลงสวดแนว (Fugue) โดยในห้องที่ 32 มีการเปลี่ยนอัตราจังหวะอย่างฉับพลัน (โน้ตตัวดำมีความเร็วเท่ากับ 160 จังหวะ / นาที) และทำนองที่เล่นเป็นแนวเดียวกันเล่นทับซ้อนกันโดยใช้ทำนองพื้นบ้านที่พัฒนา สังเกตได้ว่า

อิโตะ ยังคงใช้โน้ตเขบ็ตหนึ่งชั้นเล่นในจังหวะเบาเริ่มต้นทำนองที่พัฒนามาตลอดทั้งบทเพลง มาเล่นย้ำถึงชาวคริสเตียนจำนวนมากที่ต่อสู้กับเหล่าทหารญี่ปุ่นดังกรอบสี่เหลี่ยม

สรุป

จากการวิเคราะห์การใช้และพัฒนาหน่วยย่อยเอก (motif) ในบทเพลง Gloriosa Symphonic Poem ของยาซูฮิเดะ อิโตะ พบว่าการนำทำนองเพลงสวด และทำนองดนตรีพื้นบ้านมาใช้ในบทประพันธ์ โดยเริ่มแรก อิโตะ ใช้ทำนองพื้นบ้านสร้างเป็นหน่วยย่อยเอก (motif) จากนั้นนำหน่วยย่อยเอกมาสร้างเป็นประโยคเพลงหรือทำนองและพัฒนาทำนองนั้นไปในท่อนต่าง ๆ ตลอดทั้งบทเพลง ทำให้บทประพันธ์มีเอกภาพ ทำนองหลักถูกจดจำได้ง่ายขึ้นและเป็นการยกระดับทำนองเพลงสวดและเพลงพื้นบ้านของประเทศญี่ปุ่นขึ้นสู่สากล ส่งผลให้ทำนองเพลงนั้นมีกลิ่นอายความเป็นประเทศญี่ปุ่นอย่างชัดเจน ผู้ที่ฟังและได้บรรเลงบทเพลงนี้จะซึบซับทำนองพื้นบ้านญี่ปุ่นเข้าไปโดยตรง ทำให้ทำนองวัฒนธรรมของชาติญี่ปุ่นถูกนำเสนอเผยแพร่ไปทั่วโลกผ่านผลงานชิ้นนี้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์การใช้โมทีฟในบทเพลง Gloriosa Symphonic Poem ของยาซูฮิเดะ อิโตะ ผู้วิจัยคิดเห็นว่าหากนักประพันธ์ชาวไทยหรือผู้มีความสนใจในการศึกษาการประพันธ์เพลงไทย หากได้ศึกษาบทความนี้จะมีแนวทางในการประพันธ์ผลงาน เพราะผลงานชิ้นนี้ผสมผสานเอกลักษณ์ของญี่ปุ่น ทำนองเพลงพื้นบ้าน และยังได้ใช้รูปแบบการประพันธ์ที่เป็นแบบแผนของดนตรีตะวันตกเข้าไว้อย่างดี บทเพลงได้เขียนส่วนโน้ตที่เหมาะแก่การศึกษาและฝึกหัด เนื่องจากโน้ตเพลงใช้เทคนิคการเล่นพื้นฐานที่ผู้เล่นควรศึกษาและบรรเลงได้ ฉะนั้นเมื่อนักดนตรีได้ฝึกหัดบทเพลงนี้ นอกจากได้ซึมซับวัฒนธรรมญี่ปุ่นแล้วยังได้ฝึกหัดเทคนิคพื้นฐานไปพร้อมกันอีกด้วย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหากมีนักประพันธ์ชาวไทย วาทยากร หรือนักดนตรีที่มีความสนใจศึกษาบทประพันธ์ชิ้นนี้จะสามารถใช้บทความนี้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเพิ่มเติม หรือใช้แนวทางการประพันธ์นี้ในการสร้างงานของชาวไทยให้เป็นที่รู้จักและส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้เป็นที่ยอมรับสู่สากลได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

Ito, Y. (1995). **WASBE Concert.** WASBE International Youth Wind Orchestra.

“Cantus” from “Gloriosa”/“Symphonic Poem for Band” KOCD-4553.